

אוהבים
את השבת

הסברה ומקורות בנושא שמירת השבת הציבורית

שומרים על צביונה של המדינה היהודית

בהוצאת
ארגון חותם, ליב"ה
והמטה למען השבת הציבורית

שמירת השבת הציבורית מעצבת את דמותה היהודית של מדינת ישראל

קביעת השבת כיום מנוחה ושמירת השבת בפרהסיה הציבורית היא הכרזה של מדינת ישראל: לא נוותר על הערכים היהודיים במדינה לעולם.

הפיכת השבת לעוד יום חול היא ערעור על יסוד זה ופגיעה בבסיס שעליו נשענת מדינת ישראל. במילותיו של ביאליק: "ארץ-ישראל בלי שבת לא תיבנה אלא תיחרב, וכל עמלכם יהיה לתוהו. עם ישראל לא יוותר לעולם על השבת, שהיא לא רק יסוד קיומו הישראלי, אלא גם יסוד קיומו האנושי... בלי שבת אין ישראל, אין ארץ-ישראל, ואין תרבות ישראל".

השבת היא יום המנוחה של כולם

השבת מעניקה לכל אדם, בכל מעמד או תפקיד, זמן של חירות. הזדמנות לזמן איכות משפחתי, למנוחה ולצבירת כוחות. הפיכת השבת ליום עבודה נוסף במשק היא פגיעה בזכות בסיסית זו של האדם והפיכתו ל'עבד מודרני'.

המאבק על זהותה היהודית של מדינת ישראל

ישנם גורמים אשר מנסים להביא לשינוי זהותה היהודית של מדינת ישראל. כחלק מהמאבק על זהותה של המדינה, מתנהלת גם מערכה על אופי השבת במדינה. מאז הקמת המדינה נקבעו חוקים ותקנות המעגנים את שמירת השבת במרחב הציבורי. בשנים האחרונות אנו עדים לניסיונות לפריצת החוקים והתקנות על ידי ארגונים שרוצים לרוקן את מדינת ישראל מכל תוכן יהודי אותנטי.

איך נראית השבת הציבורית שלנו כיום?

יותר ויותר עסקים ומתחמים נפתחים בשבת בעידודן של הרשויות המקומיות, תחבורה ציבורית בערים רבות פועלת תוך חילול שבת וחוקי עזר עירוניים שמכשירים מסחר בשבת.

חברות פרטיות ועירוניות מפעילות קווי תחבורה ציבורית בשבת בערים שונות

לפני כחצי שנה קבע בג"צ כי בסמכותן של רשויות מקומיות לאשר פתיחת עסקים בשבת

עיריית תל אביב, ובעקבותיה עיריית ראש"צ ורעננה, קיבלו החלטה על אישור פתיחת עסקים מסוימים בערים אלו בשבת

מרכזי קניות גדולים פתוחים בשבת. חלקם דיווחו שהתבקשו על ידי הרשות המקומית לפתוח בשבת

60%

15% מהמפעלים בארץ עובדים בשבת

400,000 שכירים עובדים תוך חילול שבת

שומרים על השבת הציבורית - שומרים על צביונה של המדינה היהודית

סקירת המציאות

מראשית הציונות ושיבת ישראל לארצם היה פשוט וברור לכל ראשי המדינה, דתיים וגם שאינם דתיים, שאחד מהדברים בהם תתייחד המדינה שבדרך הוא השבת! כיצד תיראה השבת ברחובות הערים והישובים במדינה, לכן לחמו על כך גם מרן הרב קוק וצ"ל, מייסד הרבנות הראשית, כמו במחאתו נגד אנשי עין גנים על חילול השבת, וגם מן הצד השני ראש העיר הראשון של תל אביב מאיר דיזינגוף, בכרוז שהוציא הקורא שלא לנסוע כלל בעיר בשבת, ועוד רבים שהבינו שייחודה של המדינה הוא ביהדותה, ויהדותה של המדינה באה לידי ביטוי בין השאר בשמירת השבת במרחב הציבורי.

באופן כללי אין חוק במדינה המסדיר את כל ענייני השבת, אך קיים חוק שעות עבודה ומנוחה האוסר על העסקת עובדים ביום המנוחה השבועי שלהם, שאר העניינים מוסדרים בחוקי עזר עירוניים או על פי הסטטוס קוו.

במרחב הציבורי בערים קיימים שלושה עניינים בולטים המעידים על שמירת צביון העיר בשבתות: פעילות העיריות והאגפים העירוניים בשבת, תחבורה ציבורית, ופעילות בתי העסק והמסחר.

1. פעילות העיריות והאגפים העירוניים נשמרת ברובה, לרוב על פי חוק שעות עבודה ומנוחה האוסר על העסקת יהודים ביום המנוחה השבועי אלא אם קיבלו לכך היתר מיוחד משר הרווחה.

בשנים האחרונות קיימות מספר פרצות בחלק מהערים בקיום של אירועי תרבות בשבת במימון עירוני,

2. באופן כללי פעילות התחבורה הציבורית מותרת רק על פי רישיון ממשרד התחבורה, מכיוון שכך מוגבלים כל מפעילי התחבורה הציבורית לנהלים אותם קובע המשרד, שנכון להיום אוסרים נסיעת תחבורה ציבורית בשבת, על פי הסטטוס קוו ההיסטורי, למעט במקומות מסוימים מאוד.

בשנים האחרונות נעשים ניסיונות של גורמים פרטיים להפעיל תחבורה ציבורית, בעיקר על ידי 'אגודות שיתופיות' (על מנת להתגבר על הצורך ברישיון). בנוסף יש דרדור בגלישת התחבורה הציבורית לתוך השבת, בכניסתה וביציאתה.

3. פתיחת מסחר אסורה על פי חוקי עזר עירוניים, ולאורך השנים נחקקו בזה אחר זה חוקי עזר עירוניים ברוב מוחלט של ערי ישראל במטרה לשמור על צביון השבת ברחבי הערים, חוקים האוסרים על פתיחת מסחר בערים, ובחלקם גם על פתיחת 'בתי עינוגים' (מקומות בילוי). נכון לשנת תשע"ד, על פי מחקר של הכנסת, ברוב מוחלט של ערי ישראל היהודיות או המעורבות קיים חוק עזר עירוני כזה (כולל בתל אביב, חיפה, הרצליה, מודיעין), המקומות היחידים בהם לא קיים חוק עזר עירוני אלו ערים 'חרדיות' בהם אין צורך בחוק כזה, על פי הצהרת העיריות המקומיות.

בשנים האחרונות הולכים ונפתחים יותר ויותר מרכזי קניות בשבת, בעיקר בפאתי הערים. חשוב לציין כי פתיחת בתי קפה ומקומות בילוי בשבת לרוב אינה אסורה על פי חוקי העזר, אך פתיחת מסחר אסור וברוב המקומות מתבצעת פעולת אכיפה כזו או אחרת.

לאחרונה נעשו ניסיונות לשנות את חוקי העזר, ניסיונות שהחלו בתל אביב, אך מכיוון ששינוי חוק עזר עירוני דורש אישור של שר הפנים. הניסיון נתקל בקשיים כאשר שר הפנים לשעבר גדעון סער לא אישר את השינוי, והשרים שאחריו פשוט התעלמו, מה שגלגל את העניין לפתחו של בג"ץ, שאפשר לעיריית תל אביב לפתוח מסחר בשבת בעיר בהיתר ועל פי חוק. זו בעצם הפעם הראשונה מקום המדינה שהתירו באופן חוקי לחלל את השבת, ובית המשפט התיר, לראשונה!, לפרוץ את הסטטוס קוו.

בעקבות פסיקת בג"ץ נחקק 'חוק המרכולים' שמחייב אישור אקטיבי של שר הפנים לכל שינוי (בניגוד לפסיקת בג"ץ על פיה גם שתיקה מהווה אישור). נכון להיום ישנן מספר מצומצמים של עיריות, שמנסות ליצור שינוי בחוק העזר כך שיאפשר פתיחת מסחר בשבת ברשותם.

חשוב לציין כי גם במקומות בהם נפתחים מקומות בילוי או מקומות מסחר, חל איסור על פי חוק שעות עבודה ומנוחה להעסיק במקום עובד יהודי, אלא אם מדובר במקומות המוגדרים 'חיוניים' ושאושרו על ידי שר הרווחה (דבר שעלול לפגוע בפרנסת תושבי העיר היהודים, כאשר בעל עסק יעדיף להעסיק פועלים שאינם יהודים על מנת שיוכלו לעבוד גם בשבת).

נכון להיום ישנה משמעות רבה לחוקי העזר ול'סטטוס קוו', כך שגם אם מתבצעת פעילות עבריינית בניגוד לחוק, ברור לכל שהיא בניגוד לחוק, ושהחוק והאמירה הציבורית של המדינה היהודית ושל הערים היהודיות בה הוא, ששבת היא יום המנוחה ולא יתבצעו בה חילולי שבת ברחבי הערים.

תקדים פתיחת קניון עם פעילות מסחר בשבת בהיתר, ולא בניגוד לחוק עלול להוות תקדים מסוכן שיגביר את הלחץ ויפגע במקומות נוספים בהם מתקיים מאבק לשמירת השבת, בהובלת ארגוני הקרן החדשה (כמו "הפורום החילוני", "פורום ערים חופשיות" ו"הרוב החילוני" מבית "ישראל חופשית"). נכון להיום נעשים ניסיונות בין השאר בעיר חדרה לשנות את חוק העזר, ניסיון שנבלם כרגע על חודו של קול, בתמיכת שומרי המסורת בעיר. בעיר אשדוד ישנו מאבק לשמור על צביונה של העיר, בעיר ירושלים זכה בבחירות ראש העיר שהצהיר שישמור על צביונה של העיר (מנגד קיימת אפשרות גם לחזק, כאשר בקרית גת רק לפני מספר שנים בוצע תיקון לחוק העזר כך שיאסור גם על פתיחה של חנויות נוחות בשבת).

החשש הוא כמובן, שכל פירצה קטנה בסטטוס קוו עלולה להיות חלילה פירצה גדולה וחמורה בעתיד (גם חור קטן בספינה עלול להטביע כעבור זמן ספינה שלמה...), וכוחות נוספים המעוניינים לטשטש את צביונה של השבת ישתמשו בפירצה הזו כדי לקדם את הרעיונות שלהם.

למאבק הזה שותפים כוחות עתירי ממון, שנתמכים בעיקר ע"י הקרן לישראל חדשה, הפועלים לטשטש את זהותה היהודית של המדינה, ועמלים כבר קרוב 40 שנה כדי להפוך את המדינה לפחות ופחות יהודית, בקמפיינים גדולים בתקשורת שמנסים להשחיר (תרתי משמע...) את כל מי שחפץ ומדבר בעד שמירת השבת במרחב הציבורי, בפעילות בכנסת, בניסיון להשפיע על חברי הכנסת לתמוך בהכשרת המסחר והתחבורה הציבורית בשבת ושינוי פני השבת במדינה, בכינוסים ועבודה רבה בניסיון להשפיע על אנשי ציבור ומעצבי דעת קהל, ולשכנע אותם שצריך להחליף את ה'שיטה המיושנת' (שמחזיקה כבר למעלה מ-3000 שנה!!!) של שמירת השבת הציבורית.

בשנים האחרונות מאמצים אלו נושאים פרי ברמה מסוימת, וחל דרדור משמעותי במעמד השבת במדינה. מרכזי קניות גדולים (בעיקר מחוץ לערים) הולכים ונפתחים בשבת, בתל אביב ישנם יותר ויותר מקומות ועסקים שפעילים בשבת, וגם בירושלים בשנתיים האחרונות החל להשתנות צביון העיר, והעיר היום יותר 'פעילה' בשבת ממה שהיה בעבר.

מכתבו של הרב מאיר ישראל לאו,

רבה של תל אביב והרב הראשי לשעבר, לראש עיריית תל אביב רון חולדאי

9.3.2014

לכבוד

מר רון חולדאי

ראש העיר

תל אביב - יפו

שלום וברכה

לפני כחמישים וחמש שנים, קשרתי גורלי עם תל אביב - יפו ובניתי בה את ביתי עם רעייתי, ילדתי העיר. במהלך התקופה, משרת אני כארבע עשרה שנה בכהונת רבה הראשי. מעולם לא פניתי אליך בבקשה כלשהי. חורג אני ממנהגי כי זעקת השבת פורצת מקיחת ליבי ואיני יכול להחריש. הנני מקווה כי תגער בהמון סרדוטיך ותקרא את מכתבי בתשומת הלב הראויה.

ביום שני א' באדר ב' (3.3) החליטה הנהלת העיר להמליץ בפני חברי המועצה לשמת את חוק העזר הקיים ולהתיר פתיחת בתי עסק בשבתות ובמועדי ישראל. פריצת דפוס חיים של העיר מאז ייסודה לפני 105 שנים. הבה נשקול מה עומד על כף המאזניים בהכרעה שלפניכם.

מצד אחד השבת היא המתנה המופלאה שקבלנו בעשרת הדברות והענקנו לאנושות כולה. התבונן מא במעלותיה.

- א. "זיכרון למעשה בראשית" – היא עדות לבריאת העולם ומהווה בסיס לאמונה מונותאיסטית.
- ב. "זכר ליציאת מצרים" – היציאה מעבדות לחירות המסמלת כמיהה לחופש ולדורו זה למעלה משלושת אלפים ושלוש מאות שנה.
- ג. "למען ימוח שורץ וחמורך וינפש בן אמתך והגר" – השוויון בין בני אדם, אין מעביד ועובד, אין פער חברתי והשבת מהווה מכנה משותף לכל הנבראים.
- ד. "יום מנוחה וקדושה לעמך נתת" – יום של התעלות רוחנית, לא ריצה אחרי החומר אלא עיסוק בעולם הרוח. הדלקת הנרות, בית הכנסת, פרשת השבוע, סעודת השבת, חזמירות, הקידוש וההבדלה – נועדו להבדיל בין החול לבין הקודש, להעניק לשבת לא רק מנוחה הגוף אלא גם קדושת החיים וסיפוח הרוח.
- ה. הליכוד המשפחתי. במהלך ימות החול מתקשים אנו לכנס את המשפחה לשבת אחים גם יחד. חסרים אנו את השיחה בין אבות לבנים ובין איש לאחיו. שולחן השבת עונה על הצורך החיוני לאיחוד משפחתי וליצירת שפה משותפת, לפחות, יום אחד בשבוע.

חמש הנקודות הללו העניקו לשבת את כרטיס הביקור ותעודת הזהות הלאומית במרוצת הדורות. רבים מבני עמנו מסרו את נפשם על קדושת השבת, וערך שראוי למות למענה, ראוי בוודאי גם לחיות עבורו. במדינות המתקונות ביותר, פתוחים בתי העסק ששה ימים בשבוע בלבד והמירוץ אחר הכסף נעצר ליום אחד מדי שבוע.

בתי מסחר פתוחים 365 ימים בשנה, הופכים את עם הספר לעם של תגרינים שכל חייהם מהווים מרוץ בלתי נלאה אחר הכסף.

מה מונח על כף המאזניים השנייה? בתי מסחר ורשתות שיווק חילול קדושת השבת, עברו על חוק שעות עבודה ומנוחה וחללו בחוק העזר העיריני. האם ראויים הם לפרס? האם יהיה חוטא – משכר? בידך הדבר. אל תאפשר מכירת ערכי השבת בתמורה לנייד עדשים.

חובה להבין, כי ההחלטה שלפניכם הינה פתח למדרון תלקלק. היום – רחובות מרכזיים. מחר – העיר כולה. היום – חמיות מזון, מחר – בתי מסחר מכל סוג שהוא. היום תל אביב – יפו. מחר – מדינת ישראל כולה. הלואי ואתבדה. בידך, אפוא, החלטה היסטורית והרת גורל.

גם היום רבים חילולי השבת בעיר, אך ההצעה שלפניכם תגרום לא רק לחילול השבת אלא אף לביטולה, חלילה. אמא, חישבו גם על בעלי המכולות הקטנות שפרנסתם מקופחת כליל כאשר מחללי השבת מספקים את מצרכי המזון בימי שבת וחג. חישבו גם על היהודים הרבים שהינם שומרי שבת ומועד ולא יוכלו לעבוד במאות העסקים שיפתחו בשבת. זו אפליה חמורה והדרת הציבור הדתי מהשתלבות במעגל התעסוקה. מאידך, ליבי נתון לאלפי הילדים הנאלצים להיפרד מאבא ואמא ביום החופשי מבית הספר בשבתות ובחגים, כי ההורים הולכים לעבודה למלא את כיסיהם של בעלי המרכולים, במקום לשהות בזמן איכות עם ילדיהם.

ראשוני עירנו טיפחו דפוס התנהגות מכובד, כראוי למסורת עמם, הכותרת במודעה עירונית מס' 36 מטעם עיריית תל אביב, היא: "נגד חילול שבת בפרהסיא". המודעה חתומה על ידי מאיר דיזנגוף ראש העיר הראשון, ובה החלטה הקובעת כי "כל החמיות ובתי השעשועים צריכים להיות סגורים מערב שבת עד מוצאיה". "זכרו – כותב מ. דיזנגוף – כי השבת היא אות הסולידריות הלאומית הנפלאה ביותר מדור ודור, וכל הפוגע בה – באחדות ישראל הוא פוגע... שמרו על השבת והיא תשמור עלינו", מסיים דיזנגוף את דבריו.

דיזנגוף לא היה שומר מצוות, כמוהו הוגה הדעות הנדע אחד העם שכותב: "יותר משישראל שמרו את השבת, שמרה השבת על ישראל". חיים נחמן ביאליק השתתף כל שבת ב"עונג שבת" באולם "אהל שם", שם קרא מאגדות חז"ל לאחר שיעור בתלמוד מפי השופט ד"ר משה זילברג ולפני שירה בציבור בהנחיית החזן שלמה רביץ, כל זה בלי חילול שבת כל שהוא.

כזו היתה העיר העברית הראשונה, ובכך שימשה חיל חלוץ לערים רבות בישראל. אמא, שיתו ליבכם לדברים ואל תתנו יד להרס השבת והמועדים.

אסיים מכתבי זה במשפט מתוך הזמירות ליום השבת: "קודש היא לכם שבת המלכה, אל תוך בתיכם להניח ברכה, בכל מושבותיכם לא תעשו מלאכה".

בציפייה לישועה

שלך

ישראל מאיר לאו

-מתוך דברי הרבנים בהפגנות מול ביתו של ראש עיריית ת"א-

הרב יהושע שפירא, ראש ישיבת רמת גן

איך אנשים שגדלו בארץ ישראל עוברים תהליך התבוללות חריף יותר מאנשים שחיו עם גויים דורות בארצות הברית? התשובה היא לצערנו שכאן בארץ - זה כואב, זה נורא - יש אנשים שעסוקים בלעקור את היהדות. הבעיה שלנו האמיתית היא לא כמו שנהוג לומר מדינת כל אזרחיה, גם זה בע"ה לא יהיה ולא יעלה על הדעת, הבעיה האמיתית חמורה הרבה יותר.

מה פירוש מדינת כל אזרחיה? מדינה שתהיה ניטרלית כדי שכל אזרח ירגיש בה נעים, אבל נקודת ההנחה של מדינת כל אזרחיה היא שהיהודים הם יהודים והגויים הם גויים. הבעיה חמורה יותר, עקירת השבת היא בדיוק ביטוי לבעיה הזו. הבעיה היא לא מדינת כל אזרחיה אלא מדינת כל מתבולליה. כשעוקרים את היהדות לא עוקרים רק את השבת, עוקרים את כל הדורות הבאים, עוקרים את הנישואין עם יהודים, עוקרים את הבית היהודי, עוקרים את הנשמה היהודית, ואחרי זה האנשים שסביב עוקרי היהדות האלה, אין להם כוח בכלל להחזיק בארץ ישראל והם הולכים החוצה. העמדה הזו של העקירה גורמת להם להתבוללות חמורה יותר מאשר הרפורמים בארצות הברית.

ליהודים בחוץ לארץ אין מלחמה עם היהדות, או שהם בעד, או שהם פחות, או שהם לא מתייחסים. ארץ ישראל תובעת תביעה, ארץ ישראל דורשת דרישות, היא מטלטלת את הנשמות, היא תובעת מהן את האמת שלהן, היא מבררת לנו. ואנחנו קוראים כאן לכל אותם מתבלבלים שגורמים לאותה התבוללות, הניחו ידכם מנשמת האומה שלנו, שהשבת היא הביטוי הכי מופלא שלה. 'קראת לשבת עונג' זו אפילו לא מצווה שהבעיה שלה זה קושי, דווקא ביום כיפור הם צמים, אבל חסר להם הטעם של 'קראת לשבת עונג', עונג של יהדות, עונג של מעין עולם הבא, עונג של הנשמה האלוקית שנמצא בקרבנו, לדרך הזו לא יהיו דורות המשך.

חזרו בכם, שובו. 'בא לציון גואל', הנה הגעתם לארץ ישראל, ועכשיו 'לשבי פשע ביעקב'. אנחנו זקוקים לתשובה בשעת החידוד הזה. ארץ ישראל תובעת מהנשמה היהודית להאיר. דווקא התביעה הזו מתגלה לפעמים כחידוד כזה שמאלץ אנשים כביכול לעמוד מולם, להתנגד. אנחנו לא רק קוראים להם, אנחנו קוראים לריבוננו של עולם, ריבון כל המעשים, אדון כל הנשמות. עברנו אלפיים שנה של גלות, הארץ תובעת את שלה, רחם עלינו ריבוננו של עולם והפוך את הנשמות האלה, פקח את עיניהם לראות את האור הגדול של הגאולה שהולך וצומח, לראות שארץ ישראל רוצה את העומק של הנשמה שלהם, את עולם הבא שהולך ומתקרב, את הנשמה שהולכת ומאירה. התביעה של ארץ ישראל מטלטלת, מזעזעת ואת חלקם היא מרסקת.

אנחנו פונים גם כלפי ארעא, כלפי כל אותם ראשי הערים, שלא מבינים מספיק מה הם עושים, הם עוקרים את הנשמה, הם אלה שגורמים את ההתבוללות העצומה הזו בארצות הברית ובשאר המדינות שיוורדים לשם, הם האשמים. אנחנו קוראים להם - חזרו בכם. הקשיבו לנשמה היהודית, הקשיבו לאמת הפנימית שלכם. ועוד יותר אנחנו קוראים לריבוננו של עולם רחם עלינו, עברנו אלפיים שנים של צרות שאין כדוגמתן. הגענו לארץ, אנחנו צועדים הלאה, קומת הקודש הולכת ונבנית, והיא מזעזעת ומטלטלת. ריבוננו של עולם רחם על הנשמות האלה, הפוך אותם לטובה. הרי בסוף את כל העמים הקב"ה יהפוך לקרוא שפה ברורה בשם ד'. אז עכשיו אנחנו מבקשים שיהפוך את כל הנשמות האלה לקרוא כולם בשם ד', להאיר את האור של הנשמה, את האור של הקדושה, את האור של שבת קודש, שהם יובילו את ראש המחנה להוסיף קדושה, להוסיף שבת, להוסיף נשמה.

בע"ה לא רק את הנשמות שלהם יהפוך, את הנשמות של כולנו יהפוך לתשובה שלמה, לגאולה שלמה.

הרב חננאל אתרוג, ראש ישיבת שבי חברון

אנחנו רוצים שהמדינה תהיה יהודית, פירושו של דבר שהגוף הלאומי שלנו, זה לא רק גוף שמאפשר לאנשים לשמור מצוות, שגם על זה צריך להגיד תודה, אבל אנחנו רוצים שהישות הזו תהיה יהודית, והליכה של הישות הזו זו השבת. לשבת יש כוח, לשבת יש קדושה אמיתית. זה לא רק כתוב בספרים, אלא זה כתוב בלבבות שלנו, בנשמות שלנו. מי שטועם את השבת, מי שמקשיב לסוד הגלוי הזה של שבת, לקיים את ההלכות של שבת, לקיים את המנהגים של השבת, אז הוא זוכה להיפגש עם השבת. אתה נפגש עם השבת שבתוכך, אתה נפגש עם הנשמה, עם הקדושה.

אנחנו קוראים מפה לכל הישראלים ולראש עיריית ת"א, שיהיה שותף, שיהיה מוביל. יש פה שלט בשם ביאליק, שלט חריף - 'בלי שבת אין צלם אלוקים ואין צלם אנושי בעולם'. ביוזמת ביאליק כל ליל שבת היו מגיעים מאות ואלפי חלוצים והיו שרים שירי שבת ואומרים דברי תורה. שבת זו התרבות, האמת העמוקה של התרבות, הרוממות של תרבות שתרום את כולנו ותחיה את כולנו.

הרב דוד ג'יאמי, ר"מ בישיבת הר המור

לא תהיה אחיזה בארץ ישראל אם לא נקבע תחום שבת. אי אפשר שיהיה לך ארץ ישראל אם אין לך שבת. למה? משום שהשבת אומרת משהו אדיר. עבודה זרה זה הכי חמור, גילוי עריות זה הכי חמור, רציחה זה הכי חמור, אבל הם שייכים לכל העולם. מה זה שבת? זה הדבר היחיד שיש אותו רק לעם ישראל ואין אותו לאף אחד אחר. זו מתנה שקיבלנו מריבוננו של עולם. לא רק שעם ישראל שובת והגויים לא שובתים, אלא אסור להם לשבות! זה לא יצרני, זה לא פרודוקטיבי שבת, זה לא נוח עם החיים. אבל עם ישראל יש לו ברכה ממקור אחר, אם אתה רוצה אחיזה בארץ ישראל, ואם אתה רוצה להיות ישראלי, ואם אתה רוצה שמדינת ישראל תהיה מדינת היהודים, לא מדינת כל אזרחיה, אז אתה צריך שבת.

המאבק הוא לא - שבת לא שבת, המאבק הוא מה זו מדינת ישראל. האם מדינת ישראל זו מדינה של כל העולם או מדינה יהודית. למה באנו לפה. בשביל מה באנו לארץ ישראל? בשביל לדרוך פה בכפות רגליים ובכוז על כל קודשנו שמסרנו עליהם את הנפש 3000 שנה?? בשביל זה באנו לפה? בשביל שנהיה ככל הגויים בית ישראל?

צא וראה מה קרה לאורך כל הדורות. מי שמרים יד על השבת לא על השבת הוא מרים יד, אלא על עצמו הוא מרים יד, על הנפש שלו הוא מרים יד.

לא יקום ולא יהיה. אין לזה עתיד, אין לזה קיום. אבל אנחנו יודעים שיש לנו עתיד ויש לנו קיום, ואנחנו באנו לתל אביב עיר הקודש ובאנו לכל מקום ומקום פה בארץ ישראל בשביל להתקדש, בשביל להיטהר, בשביל להיות יהודים, בשביל להקים מדינה יהודית, ולכן אין לנו ספק, אנחנו רגועים, אנחנו לא בלחץ. אין לנו שום ספק שהשבת תנצח, ולמה השבת תנצח? כי עם ישראל ינצח ועם ישראל זה השבת. אין עם ישראל בלי שבת, וכיוון שעם ישראל בא לארץ ישראל אין לנו ספק שהוא ינצח, ולא רק שהוא ינצח, אלא מהמאבק הזה הוא יצא יותר חזק, הוא יצא יותר קשור עם השבת. וכל מי שמנסה לחבל בקדושת השבת שידע, שלא רק שהוא יגרום בסוף לחזק את השבת, הוא יגרום בסוף שהשבת תהיה הרבה יותר עוצמתית, הרבה יותר חזקה בלבבות שלנו.

– יחסו של הרב קוק זצ"ל לחילול שבת במרחב הציבורי –

איש קדוש שוכן בתוכנו

כשעבר השלטון לידי המנדט האנגלי, נזדרזו יהודים והקימו ראינוע בשם 'ירושלים' על יד שער שכם, בדרך העולה אל מגרש שמעון הצדיק. לא עבר זמן רב לקיומו של הראינוע, ונתפרסמו מודעות על הצגת קרקס בלילי שבת, לדאבון לב כל מקדשי שביעי. בעלי העסק הוזמנו מיד לפני רבינו והוא מיחה בידם והתרה בהם לבל יישנה עוד כדבר הנורא הזה. הם הצטדקו באמתלות שונות וקיבלו עליהם שכתורה יעשו, אבל לא עבר זמן מרובה, והם המשיכו בקלקלתם.

אז פורסמו כרוזים מטעם הרבנות וחברי בית הדין והמוצי"ם דפיעה"ק ורבינו הגדול בראשם, שאיסור חמור על כל ישראל לבקר בבית הראינוע בחול וקל וחומר בשבת. בהשפעת הכרוז לא הרהיב עוד יהודי בנפשו להיכנס אל הראינוע, ויהודים שלבם חם בקרבם על חילול השבת הלכו להשגיח אם אין מאחיהם מבקרים שם. אולם בעלי העסק עמדו במרדם והמשיכו בגסות בדרכם הנלוזה, שהכאיבה לבבות תמימי דרך ה'.

יום אחד נשלחתי על ידי רבינו להזמין אותם נמרצות. הם הופיעו לפניו בביתו. כדרכו בקודש, התחיל לדבר אליהם רכות והטיף באוזניהם כל חומר העבירות של אותו הזלזול שנשמת שבת. במענה פיהם טענו, שהראינוע מושכר לגוי. אף השמיעו עוד אמתלאות. והנה פקע כוח הסבלנות של רבינו והתנשא כארי ובדברי חימה וזעף התחיל לצעוק עליהם ולהרעים: "תדעו לכם, קלי הדעת, כי אם הפרוטות שלכם עולות בעיניכם על כתר ההוד והקודש של שבת מלכתא, תפארתנו וגאוותנו נגד גויי הארץ, ובידיכם באתם לעקור את המתנה והסגולה שזיכה בה את עם בחירתו, בטוח לבי בה' שידרוש מכם את העוון ולא יכופר לכם, כי תצא שלהבת מן השמים, שתמחה את התועבה הזאת מן הקודש".

ואמנם ראינו, צדיק גזר והקב"ה מקיים, לאחר זמן מסוים יצאה אש מן השמים ונשרף כך הראינוע כולו והיה לשממה, עד שנשארה רק הקרקע השרופה והחרוכה, ותהום כל העיר על הפלא הגדול, ויענו ויאמרו: אין זה כי אם איש קדוש שוכן בתוכנו.

תוכחה ותשובה

בשעתו הוציאו בתל אביב חוק השבת כהלכתו על איסור פתיחת בתי עסק בשבת, ועל ידו נגרמה שמחה בלבבות אלפי יהודים שומרי תורה. לדאבוננו היו שלא השלימו עם קיום החוק וחתרו בכל האמצעים לשנותו, אחרי שהושקעה עבודה מאומצת לקבלתו, בייחוד בהשפעתו של רבינו.

והנה לצערם של מקדשי שביעי, מצאו אינשי דלא מעלי עורך דין ידוע, שקיבל עליו לשבור את החוק, וניגש לעבודתו בהגשת ערעור לפני ממשלת המנדט, ומעשה שטן הצליח בידו להרוס את החוק, למרות הפעולות הכבירות מצד הרבנות, שלא עלתה בידם, לדאבון כל ישרי לב. המשא ומתן של הרבנות נמשך עוד עם הממשלה אודות החוק, והיו סיכויים שזה יתוקן.

לאדם מסוים היה דין ודברים, והגיש תביעותיו לרבנות הראשית, ובא כוחו של התובע לפני בית הדין היה אותו עורך דין. בקשר לסכסוך זה בא פעם עורך הדין לבית רבינו, ורבינו לא הכירו. כשנודע לרבינו שזה אותו איש שעל ידו נהרס חוק השבת, התחיל להרעים עליו בקול חוצב להבות אש: "אתה הוא האיש שהרסת את נשמת חיינו, את שבת קדשנו. היכן היה המצפון שלך? איך לא נתמלא לבך חרדה גדולה, ואימה לא נפלה עליך, בגישתך לעשות צעד מסוכן כזה, לדרוך בנעליים גסות על קודש הקודשים שלנו ולהדאיב אלפי לבבות פצועים!".

רבינו, בלבבו הכואב, המשיך להמטיר עליו דברים מחרידים המזעזעים לבבות מאובנים, שהרבה מהם נעלמו מזכרוני, והוא – כל הזמן עמד בחרדה גדולה והקשיב לתוכחתו הפצועה של רבינו זצ"ל, בלי להוציא הגה מפיו.

מתוך הספר 'במחיצתו' – זכרונות על מרן הראי"ה קוק זצ"ל, מאת משמשו בקודש ר' אברהם חיים צ'צ'יק ז"ל (הוצאת אור האורות, אדר א' תשע"ט)

א מדוע אנחנו צריכים להיות המדינה היחידה בעולם שבה אין תחבורה ציבורית בכל ימות השבוע?

מכיון שאנחנו גם המדינה היהודית היחידה בעולם, וזה הערך היסודי ביותר של מדינת ישראל. לצערנו, יש מי שרוצים לשנות גם את הדבר הזה או להכחישו, כפי שאמר אך לאחרונה ראש עיריית תל אביב - 'המדינה היא לא יהודית כמו שספסל הוא לא יהודי'.

ב יש הסכמה לאומית על כך שצריך לאפשר תחבורה ציבורית בשבת. אתם לא מבינים שאם מיעוט שוליי?

הסכמה לאומית לא מודדים בסקרים, אלא במקום בו מתקבלות ההחלטות בדמוקרטיה שלנו - בכנסת. כל חוק שהתקבל או שיתקבל מהווה הסכמה לאומית, כי זו המסגרת שבה כולנו חיים. ככה זה עובד בדמוקרטיה, מה שכנראה לא כל כך מקובל על אלו שמנסים לשנות את המצב בדרכים אחרות.

ג מאז ומעולם דרכה של הציונות הדתית הייתה לפעול בדרכי נועם ובהסברה ולא להשיג הישגים תורניים על ידי כוח פוליטי.

בפשרות שמשפילות את ערך השבת לא נגרום לאהבתה (אולי לאהבת שבת של ים וכדורגל...). ויתור על האופי האמיתי של השבת הוא זה שמרחיק ממנה. רק שמירה על כבודה של השבת תביא לבסוף להכרת ערכה וקדושתה. הראי"ה קוק פעל בכל כוחו לשמירת שבת ציבורית כבר בתקופת המנדט, כמו למשל ביחס לחוקת השבת בתל אביב ולכפיית שמירת השבת על ידי המתיישבים באדמות קק"ל.

הרב נריה הצטרף לבני עקיבא בעקבות פעילות המחאה כנגד משחקי כדורגל בשבת בירושלים.

באותה מגמה של הרב קוק פעלו הרב הרצוג והרב ישראל.

זו גם הייתה דרכם של נציגי הציבור הדתי-לאומי בפוליטיקה בקום המדינה ולאחר מכן. רק נזכיר שממשלת רבין הראשונה הופלה על ידי המפד"ל בגלל חילול שבת בהגעת מטוסי קרב לישראל.

ד אבל ידוע ומפורסם שהרצי"ה קוק היה חבר בליגה למניעת כפייה דתית?

נכון. אך כשהוא נשאל על כך, הוא אמר: "אין מקום לכפייה אישית פרטית. יש להשתדל באמצעות חקיקה בכנסת... שחיי האומה בפרהסיא לא יהיו הפקר. כולנו שייכים לכנסת, והחלטותיה מחייבות אתכם ואותנו... מתוך כך השגנו כמה דברים - אתם קוראים לזה כפייה דתית, אבל זו החלטה של הכנסת".

ה בפועל אתם מעוניינים בהמשך הכפייה הדתית הזאת על אזרחי ישראל, מדוע?

אין מדובר כאן בכפייה במובנה השלילי, בה המדינה מתערבת בתוך ד' אמותיו של הפרט, אלא בקביעת הנורמה המקובלת בענייני ציבור במרחב הציבורי. לכל מדינה, ובוודאי למדינת ישראל, ישנו סט של ערכים שעל פיהם היא

מחוקקת חוקים, אשר בחלק מהפעמים מצרים במידה מסוימת את צעדיו של הפרט. אין זה שונה מהרבה חוקים אחרים (גיוס לצבא, חגירת חגורת בטיחות ואיסור צריכת סמים), שבהם ישנה פגיעה מסוימת ברווחת הפרט בשל האינטרס הציבורי.

1 אנחנו לא רוצים להתערב באזורי המגורים של הדתיים. מה אכפת לכם מה קורה במרכזי הערים החילוניות?

לא מדובר בפגיעה אישית באווירת השבת של ציבור זה או אחר, אלא בזהותה היהודית של מדינת ישראל ובפרהסיה הציבורית שלה. זה כמובן נוגע לכולנו ללא קשר למקום המגורים ולאזוה מגור אנחנו מתייחסים. לכל אחד מאיתנו יש אחריות כבדה לשמירה על הצביון הציבורי של המדינה היהודית, גם אם זה אינו נוגע לפגיעה ב"רגשותיו". רוב הציבור היהודי בארץ ישראל רוצה בשמירה על צביון המדינה כיהודית.

2 'לכל אחד השבת שלו'. מי אתם שתקבעו לכולנו מה זו שבת?

מי שקבע זה הקב"ה במתן תורה, וכפי שקיים עם ישראל לדורותיו. כל ניסיון להגדיר "סוגי שבת" אחרים אינו שונה מיום א' אצל הגויים להבדיל, ואין לו שום קשר לשבת קודש של עם ישראל.

3 לא אכפת לכם מהשכבות החלשות, אלו שאין להם רכב, ובשבת הם הופכים להיות במעצר בית בגללכם?

זו טענה דמגוגית. באותה מידה אפשר לטעון שלמדינה לא אכפת מעניים בזה שהיא לא מבטלת את המע"מ או בזה שהיא גובה מס על הדלק. ישנם היום די פתרונות, וניתן לחשוב על פתרונות נוספים גם מבלי לפגוע בקדושת השבת ובהזוהה היהודית של מדינת ישראל.

4 למה אתם לא בעד פתרונות ברוח אמנת גביזון מדין, כלומר ששני הצדדים יעשו ויתורים הדדיים כדי שנוכל להיות כאן יחד?

ויתורים משמעותיים בנושא השבת הציבורית אינם פשרה אלא פרצה. זהותה היהודית של מדינת ישראל בכלל והשבת הציבורית בפרט אינה דומה להסכמה בין דיירי בניין על כללי ההתנהגות בחדר המדרגות. זהות היא מהות ולא עניין לסחר-מכר כזה או אחר, שבעצם מבטא עמדה, כאילו יש כאן שני צדדים שקולים לגיטימיים.

יתר על כן, הניסיון מוכיח כי בעניינים אלו כל ויתור הוא למעשה נסיגה בקו ההגנה, היות שהמצב הנוכחי של הסטטוס קו הוא עצמו מהווה כבר הסכמה של איוונים שונים בחברה, וכל פגיעה בו פוגעת בשבת הציבורית, ומהווה בסיס להמשך המאבק ולדרישות הבאות.

ובכלל, מי מהין לקחת על עצמו אחריות לתת לגיטימציה מפורשת לחילול שבת ציבורי? אומנם אנו רחוקים עדיין ממצאות שלמה, שבה עם ישראל יהיה נאמן לתורה, ועוד ישנם חילולי שבת רבים שאין בידינו כעת לתקן, אך תהום פעורה בין התעלמות זמנית ממנה שאינו ביכולתנו לבין אישור והסכמה לחילול שבת בפרהסיה.

מודעה עירונית מס' 36

נגד חלול שבת בפרהסיא

מעל במות צבוריות, ובתוכן במת המועצה העירונית, פנו כמה וכמה לצבור התל-אביבי בבקשה ובדרישה נמרצה להמנע מחלול שבת בפרהסיא, דבר הפוגע ברגשות הצבור החרדי שבעיר וכן בשמה הטוב של תל-אביב כעיר עברית טהורה.

לצערנו, העילו הדברים רק טעם. אנו עדים לחלול שבת בפרהסיא מדעת בידוד ע"י הנעשה. טריזות ביותר הנסיעה ברכ שאון ותרוקנה ברחובות העיר באפניונו, אפנים וכו'. לפעמים גם ליד בתי-הכנסת בשעות התפלה, גם כמה מבתי הקפה שבעיר-בידוד אלה שעל שפת הים-אינם שומרים על הגבול אשר שמה להם העיריות ועודנים חרות נמורה במקד ובמספר כבימות החול.

המגע הזה מכאיב ועלוב כאחד לא רק את החרדים, כי אם כל איש החוצה לראות בתל-אביב עיר ואם בישראל, יורשתם של מרכזי היהדות בעולם אשר נחרקו מתוכן ומטמורת יהדות.

עירית תל-אביב פונה, איפוא, ישוב לצבור התיישבים והחדשים מקרוב באי-ישרכים מהם אינם יודעים אולי את מנהגי העיר הוותיקה ומבקשת להגן כבוד בשבת ולשמור עליה מחללה, גם בלי שיטור ועניש.

ואלה הם דרישותינו לצבור:

- האבטובוסים הצבוריים, גם אלה השייכים למושבות, מתבקשים לא לנסוע ברחובות תל-אביב בימי שבת וחגים.
 - כל החנויות ובתי השעשועים צריכים להיות סגורים מערב שבת עד מוצאיה; המסעדות ובתי הקפה יכולים להיות פתוחים רק בשעות הקבועות ע"י העיריה בהסכם עם הרבנות הראשית. כפי המפורט בחוק העזר על אודות שמירת השבת שנתקבל פה אחד ע"י מועצת העיריה.
 - כל בעלי האבטובוסים הפרטיים ואפני-הנוע מתבקשים לא לנסוע בעיר בימי שבת וחג.
 - גם בעלי נגלות ואבטובוסים לא-יהודים מתבקשים לא לעבור לפני בתי-הכנסת בשעות התפלה בשבת וביום-טוב.
- זכרו, כי השבת היא אות הסולידריות הלאומית הנפלאה ביותר מדור ודור, וכל הפוגע בה - באחדות ישראל הוא פוגע.
- אנו מקיים, כי הצבור המבוגר והתרבותי של עירנו יבין וישים לב לבקשתנו זו, ולא יגרור למריבות אחים ומדנים בלתי-פוסקים הנגרמים ע"י חלול השבת בפרהסיא.

שמרו על השבת והיא תשמור עלינו !

מ. דיזנגוף

יושב ראש המועצה
עירית תל-אביב

כ"א טבת א' תרצ"ג
11-10-1932

2-10-1932
3-10-1932
ועד המנהל העירוני

**המטה למען
השבת הציבורית**

טל': 073-3904102

© כל הזכויות שמורות